

PROGRAM DZIAŁANOŚCI I ROCZNY PLAN PRACY

ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY

Środowiskowy Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Wsparcie takie można uznać za uwieńczone sukcesem, jeśli spowoduje samodzielne (na miarę możliwości uczestnika) funkcjonowanie osoby korzystającej ze wsparcia w jej naturalnym środowisku społecznym przy obustronnej akceptacji. Pobyt osoby z zaburzeniami psychicznymi w Środowiskowym Domu Samopomocy powinien być ograniczony w czasie (jeśli to możliwe) i zakończony powrotem do środowiska rodzinnego i w miarę samodzielnego w nim funkcjonowania lub przejściem kolejno do Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładu Aktywności Zawodowej, a nawet uzyskania zatrudnienia na rynku pracy.

Ze względu na to, że rodzajów zaburzeń psychicznych i ich głębokości jest wiele, nie we wszystkich przypadkach uda się doprowadzić do pełnego sukcesu. Trzeba jednak dążyć do tego by każdy uczestnik ŚDS mógł mieć poczucie akceptacji przez najbliższe otoczenie czyli by był w stanie uznać świat wokół siebie za przyjazny i tak samo odnosić się do tego otoczenia. Praca z uczestnikiem to także, a może przede wszystkim, praca z jego najbliższymi, w tym – z rodziną, między innymi poprzez doprowadzenie do takiego stanu, że uczestnik nie jest postrzegany przez swoich najbliższych jako ciężar, przedmiot ciągłej opieki i przeszkoda życiowa.

Innymi słowy, udzielane w ŚDS wsparcie nie powinno mieć charakteru izolacyjnego w relacjach uczestnik ŚDS a jego dotychczasowe otoczenie (rodzinne, sąsiedzkie). Traktowanie ŚDS jako rodzaju świetlicy środowiskowej czy hostelu jest błędem. Wprawdzie stanowi istotne odciążenie rodziny (opiekunów), dając jej możliwość realizowania własnych planów życiowych, ale nie rozwiązuje problemu osoby z zaburzeniami psychicznymi. W sensie społecznym i psychologicznym takie podejście wręcz pogarsza sytuację uczestnika, skazując go albo na „dożywotni” pobyt w ŚDS albo na zupełne wyobcowanie z naturalnego środowiska społecznego. Koncentrowanie się ŚDS na działaniach umiejscowionych na terenie Domu, bez przykładania należytej uwagi do budowania (lub odbudowywania) właściwych relacji uczestnika z najbliższymi nie może więc być uznane za rzeczywiste wsparcie. Dlatego Program Działalności Środowiskowego Domu Samopomocy i Roczne Plany Działania winny zawierać jak najwięcej form wsparcia o charakterze integracyjno-aktywizującym. W realizację programu i planów należy włączać członków rodzin i inne osoby z otoczenia uczestników, począwszy od etapu tworzenia tych dokumentów, poprzez fazę wykonawczą aż po ocenę efektów podejmowanych działań.

Mając na uwadze przepisy ustawy o pomocy społecznej i Zarządzenia Wojewody Łódzkiego w sprawie zasad funkcjonowania Środowiskowych domów pomocy społecznej w województwie łódzkim oraz ogólne zasady konstruowania programów, należy przyjąć, że

Program Działalności Środowiskowego Domu Samopomocy winien zawierać:

1. **Cel ogólny funkcjonowania Domu z uzasadnieniem** konkretną sytuacją na obszarze działania Domu (rodzaj wyciągu ze strategii rozwiązywania problemów społecznych i bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej wraz z opisem struktury uczestników pod względem rodzaju stwierdzonych zaburzeń, ogólna ocena sytuacji społecznej i materialnej uczestników, relacje ze środowiskiem lokalnym, itp.).
2. **Cele szczegółowe działania Domu**, w tym 3 priorytety :
 - kształtowanie umiejętności społecznych i umiejętności z zakresu samoobsługi (w tym usprawnianie wykonywania podstawowych czynności dnia codziennego);
 - wsparcie w zakresie zapewnienia uczestnikom psychiatrycznej opieki zdrowotnej;
 - integrowanie uczestników z ich środowiskiem lokalnym (w tym – rodzinnym).
3. **Formy działalności** prowadzonej przez Dom dla osiągnięcia wyznaczonych celów (treningi i inne formy zajęć wspierająco - aktywizujących, miejsca całonocnego pobytu okresowego oraz formy i zasady współpracy z jednostkami ochrony zdrowia i innymi podmiotami, w tym w szczególności z rodzinami i innymi osobami z otoczenia uczestników, w tym – z ich miejsca zamieszkania) **oraz uzasadnienie wyboru poszczególnych form działalności** w odniesieniu do poszczególnych uczestników lub ich grup.
4. **Metody, sposoby i kryteria** (ilościowe i jakościowe) **oceny efektów działalności Domu**, w tym - **postępów uczestników**.
5. **Możliwości realizacyjne poszczególnych form działania**, ze wskazaniem posiadanych zasobów (ludzkich, materialnych i organizacyjnych).
6. **Przyjęte kierunki dalszego rozwoju** (szkolenia pracowników, pozyskiwanie wykwalifikowanej kadry, nowe formy wsparcia, rodzajów zajęć, oceny postępów uczestników, sposoby budowania właściwych relacji z otoczeniem społecznym, infrastruktura, itd.) **wraz z uzasadnieniem**.

Do programu działania powinien być załączony zaktualizowany we wszystkich polach Arkusz Informacyjny o ŚDS.

W samym programie należy umieszczać tylko te zadania, których finansowanie odbywa się z dotacji przekazywanej za pośrednictwem Wojewody Łódzkiego. Pozostałe przedsięwzięcia winny być opisane w załączanej do Programu **Informacji o Dodatkowych Przedsięwzięciach** towarzyszących działalności Domu, a prowadzonych na rzecz uczestników w ramach współpracy Domu z innymi podmiotami.

Do takich przedsięwzięć należy zaliczyć m.in.

- regularny dowóz uczestników do ŚDS z miejsca zamieszkania,
- udzielanie świadczeń przyznanych uczestnikom w ramach zadań własnych samorządów i przez nie finansowanych (np. usługi opiekuńcze, czy posiłek),
- udzielanie świadczeń medycznych (opłacanych ze środków NFZ),
- pozostałe rodzaje wsparcia o charakterze stałym lub cyklicznym, finansowane z innych źródeł lub realizowane nieodpłatnie.

Program działania jest dokumentem o charakterze stałym. Jego zapisy powinny być konkretne, ale na tyle ogólne, żeby mieściły się w nich różnorodne formy i rodzaje prowadzonej działalności. Szczegółowe propozycje i formy działań winny być opisane w **Rocznym Planie Działania (RPD)**.

Konstrukcja Rocznej Planu Działania¹ powinna uwzględniać:

1. Cele zajęć (szczegółowe z Programu Działania),
2. Planowane cele, treści i formy pracy z uczestnikami oraz wsparcia w obszarach:
 - **samoobsługi** (m.in. w zakresie: higieny, spożywania posiłków i ubierania się), kształtowanie poczucia czasu, w tym - posługiwanie się zegarem i inne sposoby określania pory dnia, posługiwanie się kalendarzem i inne sposoby określania pór roku, sposoby zapamiętywania spraw do załatwienia itp.,
 - **kształtowania umiejętności społecznych** (np. komunikacja interpersonalna, zachowanie w miejscach publicznych, w tym powszechnie obowiązujące formy grzecznościowe, korzystanie z publicznych środków transportu, załatwianie podstawowych spraw w różnego typu instytucjach (urzędy, poczta, poradnia zdrowia, itp.),
 - **kształtowania zachowań prozdrowotnych**, w tym np. wyrabianie nawyków higienicznych, dobieranie odzieży stosowanie do pory dnia, pory roku i warunków atmosferycznych regularne wizyty lekarskie, rozpoznawanie podstawowych dolegliwości zdrowotnych oraz ich nazywanie i sygnalizowanie,
 - **wsparcia w zakresie zapewnienia psychiatrycznej opieki zdrowotnej** (organizacja konsultacji psychiatrycznych, oceny stanu zdrowia psychicznego, terapii farmakologicznej i psychoterapii, kontakt z psychologiem, itp.),
 - **wsparcie w zakresie rehabilitacji społecznej** (odtworzenie, tworzenie lub umacnianie więzi z najbliższym otoczeniem (rodzina, sąsiedzi), kształtowanie postaw empatycznych oraz umiejętności oceny etyczności zachowań cudzych i własnych, podnoszenie poziomu wiedzy ogólnej, w tym - nauka lub podtrzymywanie, na możliwym do osiągnięcia poziomie, umiejętności czytania i słuchania ze zrozumieniem oraz pisanie, itp.), odnajdywanie i wykorzystywanie naturalnych zdolności i predyspozycji uczestników dla kształtowania więzi społecznych i określenia możliwości wykonywania pracy zarobkowej, rozbudzania potrzeby możliwie najpełniejszej samodzielności życiowej.
3. **Wskazanie adresatów** poszczególnych rodzajów zajęć i form wsparcia.
4. **Wykaz kadry prowadzącej** zajęcia z opisem posiadanych kwalifikacji (w tym – doświadczenia).
5. **Wymiar czasu** (liczba godzin treningów, innych zajęć czy form wsparcia lub ich częstotliwość).
6. **Opis spodziewanych efektów** poszczególnych rodzajów zajęć i form wsparcia.

Do Rocznej Planu Działania należy ponadto dołączyć:

1. Procedurę ustanawiania RPD na poziomie Domu²
2. Rozkład cyklicznych zajęć w układzie tygodniowym, z dodaniem wykazu i terminów działań o charakterze sporadycznym lub okazjonalnym.
3. Informację o zakresie i formach konsultacji RPD w środowisku lokalnym, w tym – z rodzinami uczestników, z partnerami społecznymi i innymi podmiotami współpracującymi z Domem.

¹Dobry efekt daje synergiczne podejście do tworzenia planu, tj. taka jego konstrukcja aby każdy rodzaj działań prowadził do wzmocnienia pozostałych i aby cały zestaw propozycji powodował powstanie jakiejś wartości dodanej (w postaci np. podwyższenia poczucia własnej wartości czy poczucia przydatności społecznej).

Warto też wyodrębnić dla poszczególnych osób lub ich grup „koszyk” celów priorytetowych i przyjmować takie podejście do realizacji każdego działania, aby dążyć do osiągania priorytetów przy każdej możliwej okazji.

² Np. cele i formy zajęć oraz innych działań formułują na piśmie osoby bezpośrednio je realizujące i po zapoznaniu się ze wszystkimi propozycjami zespół wspierająco-aktywizujący jako całość przyjmuje je do realizacji, uwzględniając wniesione uwagi i ustalając terminy oraz formy i kryteria oceny efektów działalności prowadzonej w stosunku do poszczególnych uczestników. Można też włączyć w ten proces rodziny uczestników, czy stale współpracujące organizacje.